

Kirjanpitolain uudistuksen vaikutus mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksen liitetietoihin

Case X Oy

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden ala
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinto
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Niina Filpponen

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

FILPPONEN, NIINA:

Kirjanpitolain uudistuksen vaikutus
mikro- ja pienyritysten liitetietoihin
Case X Oy

Taloushallinnon opinnäytetyö,

39 sivua, 10 liitesivua

Kevät 2018

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tavoitteena oli saada selville, miten kirjanpitolain muutoksen vaikutukset heijastuvat mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksen liitetietoihin. Kirjanpitolain muutoksen syynä oli Euroopan parlamentin vuonna 2013 antama uusi tilinpäätösdirektiivi. Direktiivin pääasiallisena tarkoituksena oli helpottaa mikro- ja pienyritysten tilinpäätösvelvoitteita ja täten niistä aiheutuvia hallinnollisia rasitteita.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena case- eli tapaustutkimuksena. Tutkimusaineiston keräämiseen käytettiin teemahaastattelua sekä havainnointia. Haastateltavina toimivat taloushallinnon alalla kauan toimineet asiantuntijat, tilitoimiston toimitusjohtaja sekä tilintarkastaja. Tutkittavana case-yrityksenä toimi mikro-kokoluokkaan kuuluva osakeyhtiö jonka toimipaikka sijaitsee Lahdessa.

Tutkimuksen teoria jaettiin kahteen teorialukuun, tilinpäätöksen laadinta sekä tilinpäätöksen liitetiedot. Teorialuvuissa perehdyttiin tilinpäätöksen laatimiseen liittyviin tietoihin, kuten mitä dokumentteja tilinpäätökseen kuuluu ja vaikuttaako yrityksen kokoluokitus dokumentteihin. Lisäksi kerrottiin tilinpäätöksen liitetiedoista mikä on muuttunut ja minkälaiset ovat mikro- ja pienyrityksen liitetiedot.

Empiirisessä osassa paneudutaan case-yrityksen liitetietoihin ja siihen, miten ne ovat muuttuneet käytännössä edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi empiirisessä osassa käsitellään tehdyt teemahaastattelut. Havainnoinnin ja teemahaastatteluiden perusteella voitaisiin sanoa, että liitetietojen muutokset ovat olleet pääosin positiivisia ja helpottaneet liitetietojen laatimista.

Asiasanat: kirjanpitolaki, mikroyritys, pienyritys, tilinpäätös, liitetiedot

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Business studies

FILPPONEN, NIINA:

The effects of the changed account-
ancy act on a small company's notes
to the financial statements
Case X Oy

Bachelor's Thesis in
Financial Management

39 pages, 10 pages of appendices

Spring 2018

ABSTRACT

The purpose of the study was to find out how the changes made to the accountancy act affect the notes to a small company's financial statements. The main reason for renewing the accountancy act was that the European parliament introduced a new accounting directive in 2013. The primary aim of the new directive was to ease the reporting obligations of small companies. This thesis was commissioned by a small company.

The thesis was conducted as a qualitative case study. The research material was mainly gathered through interviews and observation. The interviewees were financial management experts, the C.E.O. of an accounting firm and an accountant.

The theoretical part of the thesis is divided into two sections. The first section discusses the preparation of financial statements and what documents are included. The second section discusses the changes regarding the note to financial statements.

The empirical section focuses on the changes of the notes of the case company's financial statements and how the notes have changed compared to previous year. The empirical section also analyses the interview results. Based on the interview results and observation, it seems that the changes have been mainly positive and have eased preparing the notes to the financial statements.

Keywords: accountancy act, financial statements, notes, small company

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	2
1.2	Tutkimusmenetelmät	3
1.3	Tutkimuksen rakenne	5
2	TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTA	7
2.1	Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös	7
2.2	Tuloslaskelma mikro- ja pienyrityksissä	11
2.3	Tase mikro- ja pienyrityksissä	14
2.4	Rahoituslaskelma ja toimintakertomus mikro- ja pienyrityksissä	17
3	TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	19
3.1	Olettamista poikettaessa esitettävät liitetiedot	21
3.2	Tarvittaessa esitettävät liitetiedot	23
4	CASE: X OY: N LIITETIEDOT	26
4.1	Tutkimus	26
4.1.1	Tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin liittyvät liitetiedot	27
4.1.2	Muut liitetiedot	28
4.2	Tutkimustulokset ja johtopäätökset	32
4.3	Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti	34
5	YHTEENVETO	36
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	40

1 JOHDANTO

Vuonna 2013 Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat uuden tilinpäätösdirektiivin, joka korvasi aiemman tilinpäätösdirektiivin vuodelta 1973 sekä aiemman konsernitalinpäätösdirektiivin vuodelta 1983. Aikaisemmin voimassa olleiden tilinpäätös- ja konsernitalinpäätösdirektiivien sisällöstä suuri osa siirrettiin uuteen direktiiviin sellaisenaan. Uuden direktiivin näkökulma on muuttunut isoista yrityksistä pieniin yrityksiin ja muutosten päätaivoitteena oli helpottaa pienten ja keskisuurten yritysten tilinpäätösvelvoitteista aiheutuvia hallinnollisia rasitteita. (Kaisanlahti 2013.)

Direktiivin voimaan tulo tarkoitti sitä, että kirjanpitolaki 1336/1997 tuli tarkistaa ja muuttaa vastaamaan direktiiviä. Direktiivin voimaansaamaa varten työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän. Työryhmän tavoitteeksi tuli direktiivin pienille yrityksille mahdollistamien helpotusten ja vapautusten mahdollisimman laaja hyödyntäminen. Työryhmän tarkoituksena oli siis tarkastella Suomen kirjanpitolainsäädäntöä ja antaa ehdotus tarvittavista lainsäädännön muutoksista. Lisäksi työryhmän tuli miettiä, miten lainsäädännöllä ja tietotekniikan avulla olisi mahdollista keventää hallinnollista taakkaa, joka liittyy viranomaisasiointiin tilinpäätösasiakirjojen toimittamisen yhteydessä. (Kaisanlahti 2013; Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 4.)

Direktiivin mukaan säännökset tuli saattaa voimaan viimeistään 20. päivä heinäkuuta 2015. Jäsenvaltiolla oli kuitenkin mahdollisuus säätää siten, että säännöksiä on sovellettava vasta 1 päivänä tammikuuta 2016 ja sen jälkeen alkavina tilikausina. Työ- ja elinkeinoministeriön asettama työryhmä esittikin ehdotuksessaan, että uudet ehdotetut lait tulisivatkin voimaan direktiivin mukaan 20. päivänä heinäkuuta 2015, mutta niitä tulee noudattaa vasta 1. päivänä tammikuuta 2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 15.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutustua uudistuneeseen kirjanpitolakiin ja erityisesti pien- ja mikroyrityksiltä vaadittaviin tilinpäätöksen liitetietoihin. Tutkimuksessa tutkitaan, mitä uudistuneen kirjanpitolain vaatimia tilinpäätös-

töksen liitetietoja case-yrityksessä tulee esittää ja miten ne eroavat vanhoihin liitetietovaatimuksiin verrattuna. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja uusi. Aiheesta on tehty jo joitakin opinnäytetöitä, joista monissa on tutkittu kirjanpitolain tuomia muutoksia tietyn kokoluokan yritysten kirjanpidossa ja/tai tilinpäätöksessä. Moni aiempi tutkimus on myös tehty case tutkimuksena johonkin tiettyyn toimeksiantaja yritykseen, joten ne eivät ole suoraan sovellettavissa toimeksiantajayrityksen tarpeisiin. Näin päädyttiin tekemään tutkimus, joka koskee nimenomaan toimeksiantajayrityksen tilinpäätöstä. Siten saadaan selvitys, joka on hyödyllinen nimenomaiselle yritykselle.

Johanna Mäki on tehnyt vuonna 2016 Satakunnan ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön ”Kirjanpitolain ja pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöasetuksen tuomat muutokset yksityisen elinkeinoharjoittajan kirjanpitoon ja tilinpäätökseen” jossa nimensä mukaan tutkitaan muutoksia yksityisen elinkeinoharjoittajan näkökulmasta. Emilia Asikainen on laatinut vuonna 2015 Lahden ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön ”Kirjanpitolainsäädännön muutoksen vaikutukset pienen yrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen”. Oskari Riekkilä Oulun ammattikorkeakoulusta on opinnäytetyössään tehnyt tiiviin tietopaketin kirjanpitolakiin tulleista olennaisista muutoksista, peilaten uudistusten tuomia muutoksia kirjanpitäjän työhön liittyen. (Riekkilä 2016.)

Edellä mainituista opinnäytetöistä lähimmäksi omaani on todennäköisesti Emilia Asikaisen tekemä työ. Erona Asikaisen työhön verrattuna tässä työssä perehdytään mikro- ja pienyritysten tilinpäätökseen ja liitetietoihin, kun taas Asikainen on tutkinut pienyrityksen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen tulevia muutoksia.

1.1 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia miten kirjanpitolainsäädäntöön tulleet uudistukset vaikuttavat mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksen liitetietoihin. Uudistusten tuomia vaikutuksia tilinpäätöksen liitetietoihin tutkitaan toimeksiantajayrityksen, myöhemmin case-yritys, näkökulmasta.

Opinnäytetyön päätutkimuskysymykseksi muodostuu: ”Mitä vaikutuksia kirjanpitolainsäädännön muutoksella on mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksen liitetietoihin?” Lisäksi muodostui alatutkimuskysymyksiä, joiden avulla pyritään löytämään vastauksia päätutkimuskysymykseen.

- Toteutuiko pienet ensin periaate?
- Miten muutokset vaikuttavat Case-yritykseen?

Case-yrityksen toimiala on Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus. Case-yritys työllisti vuonna 2016 4 henkilöä. Yritys luokitellaan mikroyritykseksi sekä vanhojen- että uusien muuttuneiden raja-arvojen mukaan.

Opinnäytetyön aihe rajataan koskemaan ainoastaan kirjanpitolainsäädännön muutoksia jotka liittyvät tilinpäätöksen liitetietoihin ja liitetietotositteisiin mikro- ja pienyrityksissä. Teoriaosuudessa kerrotaan kuitenkin myös yleistä tietoa tilinpäätöksestä, mutta pääpaino on kuitenkin tilinpäätöksen liitetiedoissa.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus tullaan toteuttamaan kvalitatiivisena eli laadullisena tapaustutkimuksena. Tutkimusaineiston keräämisessä käytetään havainnointia ja teemahaastattelua. Haastateltavina toimivat pitkään alalla ollut tilintarkastaja, sekä heinolalaisen tilitoimiston toimitusjohtaja, jolla on myös laaja kokemus taloushallinnon työtehtävistä.

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä tulee kysymykseen tutkimuksessa, jossa halutaan tutkia tapahtumien rakenteita yksityiskohtaisesti eikä niinkään yleisluontoisesti, sekä silloin kun tutkitaan luonnollisia tilanteita, joita ei pystytä järjestämään kokeeksi tai jos tilanteessa vaikuttavia tekijöitä ei pystytä kontrolloimaan (Metsämuuronen 2008, 14).

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on usein kuvata todellista elämää, sisältäen ajatuksen siitä, että todellisuus on moninainen. Huomioon otettava asia tutkimusta tehdessä on se, että todellisuutta ei voi jakaa pienempiin osiin täysin haluamansa mukaan, sillä samanaikaisesti tapahtumat

muovaavat toisiaan ja näin on mahdollista kohdata monen suuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritäänkin tutkimaan valittua kohdetta, mahdollisimman tarkasti ja kokonaisvaltaisesti, sekä löytämään tai paljastamaan totuuksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Tutkimusaineistonhankintamenetelmiä on paljon erilaisia ja oikean aineistonhankintamenetelmän valintaan vaikuttaa se, miten aineistoa käytetään tutkimuksessa (Jyväskylän yliopisto 2014). Laadullisessa tutkimuksessa käytetään yleensä tutkimus metodeja, joissa tutkittavien näkökannat ja ajatukset ovat etusijalla. Näitä metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelut. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

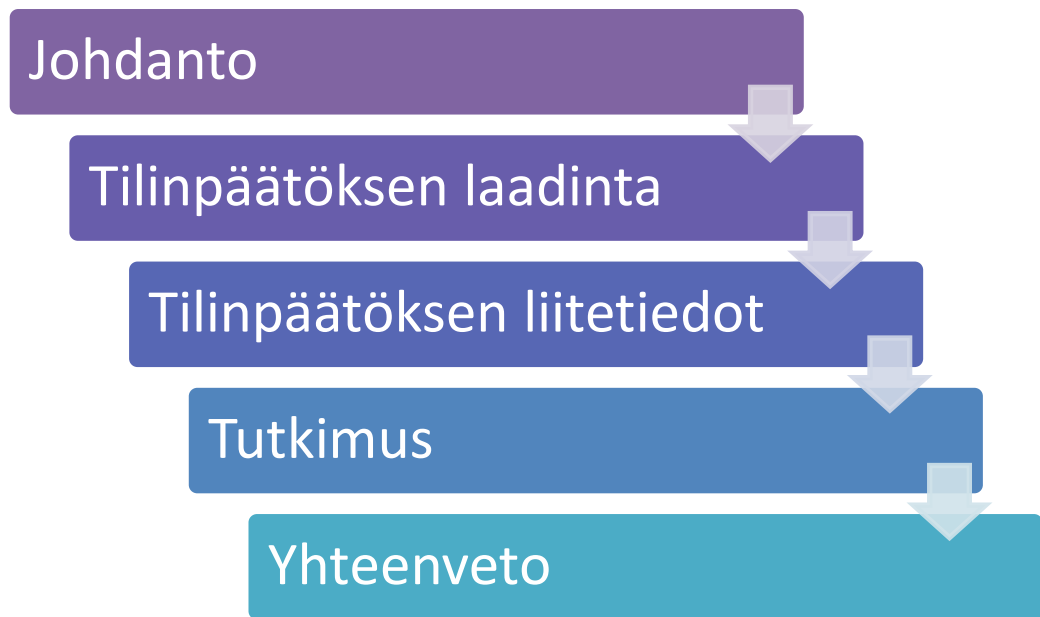
Tapaustutkimuksessa eli case tutkimuksessa on tarkoitus ymmärtää tapausta entistä tarkemmin, tähän päästään keräämällä tietoja mahdollisimman monella tavalla ja kattavasti (Metsämuuronen 2008, 16-17). Tapaustutkimukselle on ominaista, että se koskee yhtä tapausta, ja siinä tutkimuksen kohteena on yksilö, ryhmä tai yhteisö. Tapauksen tutkiminen tapahtuu sen luonnollisessa ympäristössä, tutkimukseen liittyvää aineistoa kerätään monilla eri menetelmillä esimerkiksi havainnoinnilla ja haastatteluilla. (Hirsjärvi ym. 2007, 130-131.)

Havainnointi voidaan jakaa karkeasti kahteen lajiin systemaattiseen ja osallistuvaan havainnointiin. Systemaattinen havainnointi on tiukasti rajattua ja hyvin suunniteltua, se onkin yleensä kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytettävä menetelmä. Osallistuva havainnointi voidaan jakaa osiin riippuen siitä, miten paljon tutkija osallistuu tutkittavien toimintaan. (Hirsjärvi ym. 2007, 209-211.)

Tiedonhankintametodina haastattelut ovat yksi suosituimmista metodeista, etenkin vähän strukturoitujen ja vapaamuotoisten haastatteluiden hyödyntäminen tutkimuksissa on kasvanut. Haastattelun hyödyntämisen kasvu saattaa johtua siitä, että se mukautuu moniin erilaisiin tutkimuksiin. (Hirsjärvi, Hurme 2004, 34.) Nimensä mukaan teemahaastattelussa haastattelu keskittyy tiettyihin ennalta määrättyihin teemoihin (Hirsjärvi, Hurme 2004, 47).

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen rakenne koostuu johdannosta, kahdesta teorialuvusta, empirisestä osasta sekä yhteenvedosta. Kuviossa 1 esitetään tutkimuksen rakenne.

KUVIO 1 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön alussa lukijalle esitellään opinnäytetyön aihepiiriä, EU:n laatimaa uutta tilinpäätösdirektiiviä ja sen uudistuksia. Opinnäytetyön johdannossa esitellään tutkimuksen tavoitteita, aiheen rajausta, käytettyjä tutkimusmenetelmiä sekä esitellään tutkimuskysymykset.

Johdannon jälkeen siirrytään lukuun kaksi, joka on ensimmäinen teorialuku. Ensimmäisessä teorialuvussa kerrotaan tilinpäätöksen sisällöstä ja laatimisesta mikro- ja pienyrityksissä. Seuraavaksi luvussa kolme keskitytään tilinpäätöksen liitetietojen esittämiseen.

Teorialukujen jälkeen on itse tutkimus eli empiirinen osuus, jossa esitellään case-yrittäjästä, toteutetaan tutkimus, esitetään tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset sekä arvioidaan tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta. Opinnäytetyö päättyy lukuun viisi, joka on työn yhteenveto. Yhteenvetossa käydään läpi tutkimus ja tulokset sekä mahdolliset jatkotutkimuskysymykset.

2 TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTA

Tilinpäätöksen laadintaa sääntelee tilinpäätössäädökset, joita on mikro-, pien- ja suurille kirjanpitovelvollisille omansa. Sädökset löytyvät kirjanpitolaista ja kahdesta asetuksesta. Tilinpäätöksen tarkoituksena on kertoa yrityksen tulos ja taloudellinen asema. Tilinpäätös sisältää enimmäkseen tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman, liitetiedot ja kirjanpito- ja aineistoluettelot. Lisäksi on toimintakertomus, joka on tilinpäätökseen kuuluva mutta siitä erillinen dokumentti. (Talouhallintoliitto 2017; Rekola-Nieminen 2016.)

Tilinpäätös tulee laatia neljän kuukauden aikana tilikauden päättymisestä, yrityksen kokoluokasta riippumatta. Lisäksi tilinpäätöksessä tulee esittää vertailutieto edelliseltä tilikaudelta. (Talouhallintoliitto 2017; Rekola-Nieminen 2016.)

2.1 Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös

Mikro- ja pienyritysten tilinpäätökseen edellä mainituista dokumenteista kuuluvat tuloslaskelma, tase, liitetiedot sekä luettelot kirjanpidosta ja kirjanpidonaineistoista. Toimintakertomuksen laatiminen on edelleen vapaaehtoista mikro- ja pienyrityksille. Kirjanpitolautakunta suosittelee, että toimintakertomusta ei laadittaisi vapaaehtoisesti. Toimintakertomuksen tilalle yritys voi laatia vuosikertomuksen osakkailleen. Kyseinen dokumentti ei liity mitenkään tilinpäätökseen ja näin ollen sitä ei tarvitse tilintarkastaa. (Talouhallintoliitto 2017; Rekola-Nieminen 2016.)

Laadittavan tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa oikea ja riittävä kuva kirjanpitovelvollisen toiminnasta, poikkeuksena mikrokokoisille kirjanpitovelvollisille on helpotus tästä edellytyksestä. Nykyään kun on mahdollista tehdä kirjanpito sähköisesti, niin myös tilinpäätös on sallittua säilyttää sähköisessä muodossa ja tilinpäätöksen allekirjoituskin onnistuu hyödyntämällä sähköistä allekirjoitusta. (Rekola-Nieminen 2016; Talouhallintoliitto 2017.)

Kirjanpitolaissa määritellään raja-arvot, joiden mukaan yritys on joko pien-, mikro- tai suuryritys. Pien- ja mikroyritysten rajat on asetettu niin että päättyneellä ja sitä edellisellä tilikaudella kolmesta raja-arvosta saa ylittyä enintään yksi. Suuryrityksellä päättyneellä ja sitä edellisellä tilikaudella pitää ylittyä vähintään kaksi kolmesta raja-arvosta. (Kirjanpitolaki 1620/2015, 4a§, 4b§, 4c§.) Taulukossa 1 esitetään yrityksen koon määrittämisessä käytettävät arvot.

TAULUKKO 1 Yrityskokojen raja-arvot (Kirjanpitolaki 1620/2015, 4 a-c§).

	Mikroyritys	Pienyritys	Suuryritys
Taseen loppusumma	350 000 euroa	6 000 000 euroa	20 000 000 euroa
Liikevaihto	700 000 euroa	12 000 000 euroa	40 000 000 euroa
Henkilöstö tilikauden aikana	~10 henkilöä	~50 henkilöä	~250 henkilöä

Ennen kirjanpitolain uudistusta kokoluokat oli jaettu neljään ryhmään, edellä mainittujen lisäksi oli keskikokoiset yritykset. Nykyisin termillä pientä suurempi tarkoitetaan suuryrityksiä, joiden alaraja on säädetty lailla sekä keskikokoisia yrityksiä, joita ei enää ole voimassa olevassa laissa, mutta jotka jäävät kokonsa mukaan pien- ja suuryrityksille asetettujen raja-arvojen väliin. (Rekola-Nieminen 2016.)

Yhä edelleen tulee tilinpäätös rekisteröidä Patentti- ja rekisterihallitukseen. Kyseinen taho hoitaa myös rekisteröintivelvoitteen noudattamista ja noudattamatta jättämistä. Rekisteröinti velvollisuus vaihtelee yhtiömuodoittain.

Kirjanpitolain mukaan pienyritystä suuremman yrityksen tulee rekisteröidä tilinpäätös, kun taas osakeyhtiölain mukaan kaikilla osakeyhtiöillä on velvollisuus rekisteröidä tilinpäätöksensä. Useimpien osakeyhtiöiden tilinpäätökset välittyvät rekisteröitäviksi veroilmoituksen kanssa Verohallinnon kautta. Ilmoitettavat tilinpäätösasiakirjat vaihtelevat yhtiömuodon mukaan. Osakeyhtiön tilinpäätösasiakirjoista tulee ilmoittaa:

- Tuloslaskelma ja tase, ilman tase-erittelyitä
 - Liitetiedot, ilman erittelyitä
 - Ilmoitus tilinpäätöksen vahvistamisen päivämäärästä sekä yhtiökouksen päätös voittoa koskien
 - Tilintarkastuskertomus, mikäli tilintarkastus on suoritettu
 - Mahdollinen toimintakertomus ja rahoituslaskelma
 - Konsernitilinpäätös, mikäli se sisältyy yhtiön tilinpäätökseen.
- (Rekola-Nieminen 2016; Patentti- ja rekisterihallitus 2016.)

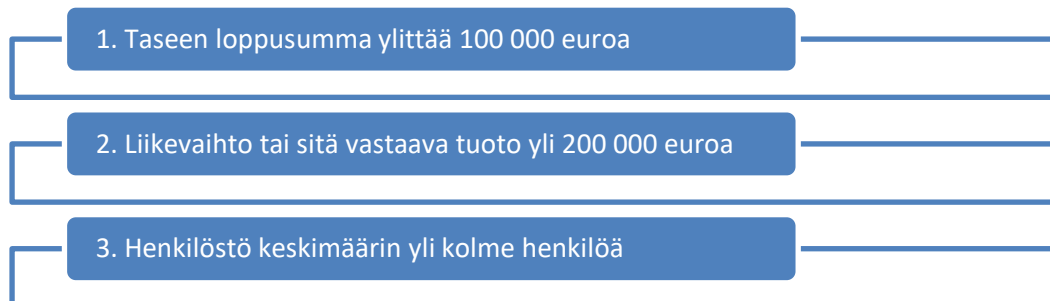
Uudistuneessa kirjanpitolaissa mikroyrityksille on annettu mahdollisuus jättää tilinpäätös laatimatta. Tätä helpotusta ei kuitenkaan pysty hyödyntämään, mikäli yrityksen tilikausi ei ole kalenterivuosi. Tilinpäätöksen laatimatta jättämistä tulee kuitenkin harkita tarkoin, sillä on työläämpää tehdä tilinpäätös myöhemmin, kun esimerkiksi pankki sitä pyytää. (Rekola-Nieminen, 2016.)

Tilinpäätöksen tarkoituksena on antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen toiminnasta, toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta ottaen huomioon olennaisuudenperiaatteen mukaisesti toiminnan laajuuden ja laadun. Aiemmin oikean ja riittävän kuvan arvioimisessa otettiin huomioon tilinpäätöksessä ollut mahdollinen toimintakertomus. Nykyään arvioidaan täyttääkö tilinpäätös lain edellyttämät vaatimukset oikeasta ja riittävästä kuvasta. Mikäli ilmenee oikean ja riittävän kuvan antamisen täyttämiseen puutteita, ne täytyy ilmoittaa tilinpäätöksen lisäliitetietoina. (Tikkanen 2017.)

Merkittävin mikroyrityksiin vaikuttava uudistus on suojasatamasäännös, joka tarkoittaa sitä, että mikäli yrityksen tilinpäätös on tehty noudattaen

mikroyrityksille annettuja huojennuksia, on se oikean ja riittävän kuvan antava tilinpäätös. Näin ollen myöskään yleistä vaatimusta lisätietojen antamiseksi oikeaan ja riittävään kuvaan perustuen ei noudateta mikroyrityksillä. Mikäli tilinpäätöksessä on esitetty direktiivin mikroyrityshelpotusten mukaiset tiedot, ei yritystä voida kritisoida oikeaan ja riittävään kuvaan liittyvän vaatimuksen perusteella. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 5.)

Yhteisöjen tilintarkastusvelvollisuus määritellään tilintarkastuslaissa. Kyseisen lain 2 luvun 2§:n mukaan mikroyritykset ovat vapautettuja tilintarkastuksesta, mikäli seuraavan kuvion 2 rajoista päättyneellä ja sitä edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi raja-arvo. (Tilintarkastuslaki 1141/2015, 2 2§.)

KUVIO 2 Tilintarkastusvelvollisuuden rajat (Tilintarkastuslaki 1141/2015, 2 2§).

Tilintarkastuksessa tilintarkastaja tarkastaa kirjanpidon, hallinnon ja tilinpäätöksen jokaisen tilikauden jälkeen tai vaihtoehtoisesti tarkastusta voi-

daan tehdä jo tilikauden aikana (Suomen tilintarkastajat ry, 2018a). Tilintarkastuksen tavoitteena on oikeellisuuden varmistamisen lisäksi parantaa luotettavuutta yhteisön toiminnasta (Suomen tilintarkastajat ry, 2018b).

Tarkastuksen lopuksi tarkastuksesta laaditaan tilintarkastuskertomus, jossa annetaan kannanotto siitä:

- Antaako tilinpäätös oikean ja riittävän kuvan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta noudatetun tilinpäätössäännösten mukaan.
- Täyttyvätkö lakisääteiset vaatimukset.
- Onko toimintakertomus laadittu säännösten mukaan.
- Ovatko tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tiedot yhteneväiset.

Lisäksi tulee todeta, onko tarkastaja tilintarkastuksessa todennut oleellisia virheitä ja mikäli on minkä laatuista. (Suomen tilintarkastajat, 2018c.)

2.2 Tuloslaskelma mikro- ja pienyrityksissä

Liiketoimintaa harjoittava pienyritys voi valita kahdesta tuloslaskelmakaavasta. Valittavissa olevat kaavat ovat kululaji- tai toimintokohtainen tuloslaskelmakaava. Liitteissä 1 ja 2 esitetään pienyrityksen kululajikohtainen ja toimintokohtainen tuloslaskelmakaava. Mikroyrityksille ei ole laadittu omia tuloslaskelmakaavoja vaan ne käyttävät pienyritysten kanssa samoja joko kululaji- tai toimintokohtaisia tuloslaskelmakaavoja. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 27, 95.)

Useimmiten pien- ja mikroyritykset käyttävät kululajikohtaista tuloslaskelmaa, vaikka toimintokohtaisen tuloslaskelman käytöllekään ei ole esteitä. Koska toimintokohtaisen tuloslaskelman käyttö on harvinaista sen yksittäisten erien sisällöstä ei ole saatavilla ohjeita yhtä paljon kuin kululajikohtaisesta tuloslaskelmasta. Kun yritys on päättänyt kumpaa tuloslaskelma-kaavaa se käyttää, on valittua kaavaa käytettävä johdonmukaisesti tilikaudesta toiseen, jotta edellisten tilikausien tuloslaskelmia olisi mahdollista vertailla keskenään. Mikäli valittua tuloslaskelma-kaavaa vaihdetaan, tulee

vaihdon syystä esittää selvitys liitetiedoissa vain silloin, jos vaihto on oleellinen oikealle ja riittävälle kuvalle. Oikean ja riittävän kuvan suojaus- ja sääntöjen mukaan mikroyrityksen ei kuitenkaan tarvitse esittää kyseistä liitetietoa. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 27-28)

Pien- ja mikroyrityksillä on edelleen mahdollisuus esittää lyhennetty tuloslaskelma. Kululajikohtaisessa tuloslaskelmassa lyhennys tarkoittaa sitä, että tuloslaskelman ensimmäinen erä on bruttotulos eikä liikevaihto. Taulukossa 2 esitetään bruttotuloksen muodostuminen. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 28)

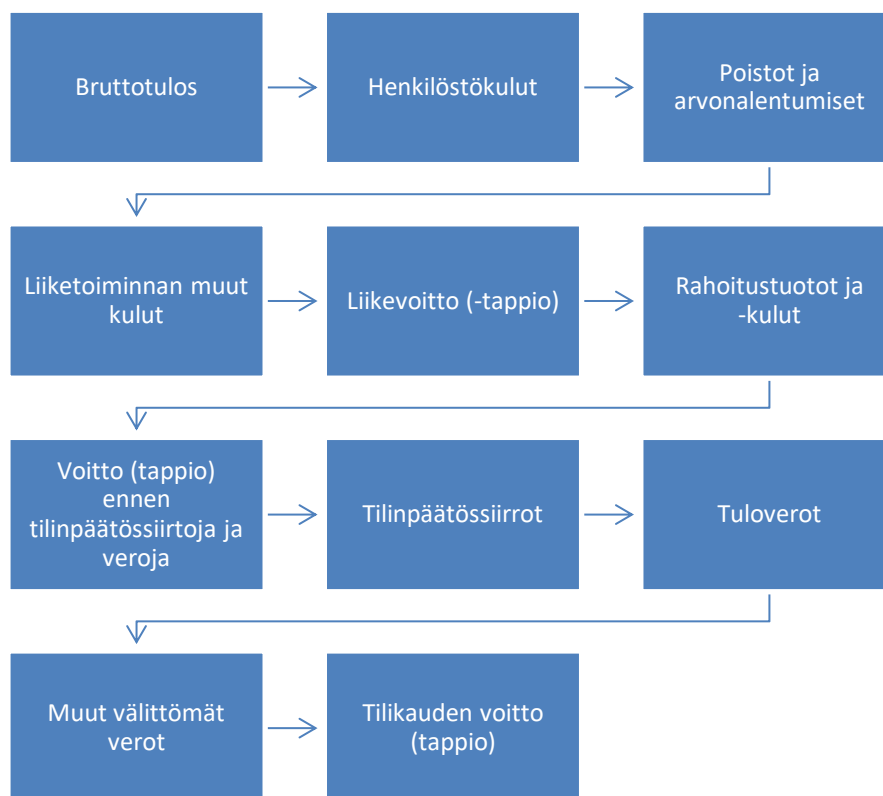
TAULUKKO 2 Bruttotuloksen määritelmä

Bruttotuloksen määritelmä		Tilikausi	
LIKEVAIHTO		0,00	
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)		+/- 0,00	
Valmistus omaan käyttöön (+)		0,00	
Liiketoiminnan muut tuotot		0,00	
Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
	Ostot tilikauden aikana	0,00	
	Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	+/- 0,00	
	Ulkopuoliset palvelut	0,00	0,00
BRUTTOTULOS		0,00	

Pien- tai mikro-osaakeyhtiön käyttäessä lyhennettyä tuloslaskelmakaavaa, tuloslaskelmasta ei käy ilmi mistä myyntikate muodostuu. Bruttotuloksen jälkeen pienyritykset jatkavat pien- ja mikroyritysten tuloslaskelman mukaan. Mikroyritysten puolestaan on mahdollista esittää vielä kaikki henkilöstökulujen erät yhtenä summana, samoin kuin rahoitustuotot ja -kulut. (Rekola-Nieminen, 2016.) Tilinpäätöksissä kuitenkin harvemmin käytetään

lyhennettyä tuloslaskelmaa, vaikka se onkin ollut mahdollista aina siitä asti, kun kirjanpitolaki on astunut voimaan vuonna 1997. Lyhennetyn tuloslaskelman harvinaiseen käyttöön voi olla syynä se, että veroilmoitusmenettelyssä ei anneta vastaavaa lyhennys mahdollisuutta, vaan siinä vaaditaan kaikki tiedot jotka jäävät lyhennetyn tuloslaskelman ulkopuolelle. Kirjanpitovelvollisen olisi kuitenkin mahdollista laatia molemmat versiot tuloslaskelmasta sekä lyhennetty että lyhentämätön. Tällöin lyhennetty tuloslaskelma olisi virallinen rekisteröitävä tuloslaskelma ja lyhentämätön versio olisi mahdollista antaa esimerkiksi pankille, mikäli sitä tarvitaan. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 28-29.)

Mikroyrityksille on annettu tilinpäätösdirektiivissä mahdollisuus esittää tuloslaskelmansa lyhyempänä kuin pienyrityksien tuloslaskelma. Mikäli mikroyritys käyttää tätä vielä lyhyempää tuloslaskelmaa se koostuu minimissään vain kahdeksasta tuloslaskelmaerästä: Liikevaihto, Muut tuotot, Aine- ja tarvikekulut, Henkilöstökulut, Arvontarkistukset, Muut kulut, Verot ja Tulos. Direktiivin minimivaatimuksessa erä Muut kulut sisältää rahoitustuotot ja -kulut. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b,96.) Alla olevassa kuviossa 3 on eriteltyä mikroyrityksen kululajikohtaisessa lyhennetyssä tuloslaskelma kaavassa esitettävät erät.

KUVIO 3 Lyhennetty tuloslaskelmakaava (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 96.)

Tieto rahoituskulujen määrästä on oleellinen yrityksen rahoittajille tai muille tilinpäätöksen käyttäjille. Tästä syystä on perusteltua edellyttää rahoituskulujen ja tuottojen esittämistä myös mikroyrityksiltä yhtä lailla kuin pienyrityksiltäkin. EU:n jäsenvaltion on mahdollista säätää erikseen nimenomaisesti lisätiedosta, ja näin ollen Suomessa mikroyrityksille on säädetty oma lyhennetty tuloslaskelma, joka on laajempi kuin direktiivin asettama minimi. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 96.)

2.3 Tase mikro- ja pienyrityksissä

Tase antaa tiedon kirjanpitovelvollisen taloudellisesta asemasta tilikauden päättymispäivänä. Tuloslaskelma toimii siltana kauden aloittavan ja kauden päättävän taseen välillä näyttäen taloudellisen aseman muutoksen joka on tapahtunut tilikaudella. Taseessa on kaksi puolta, vastaavaa ja

vastattavaa. Varallisuus esitetään vastaavaa-puolella ja vastattavaa-puolella esitetään, miten varallisuus on rahoitettu. Onko käytetty rahoitus tulorahoitusta, omistajien pääomasijoituksia vai onko käytetty velkavaroja. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 43.)

Pienyritys saa esittää taseen lyhennettynä samoin kuin tuloslaskelmankin. Liitteessä kolme on pienyrityksen tasekaava, lyhennetyssä taseessa ei tarvitse esittää erittelyitä kaikille nimikkeille. Lyhennetyn taseen pysyvissä vastaavissa esitetään erillään Aineettomat hyödykkeet, Aineelliset hyödykkeet ja sijoitukset. Vaihtuvissa vastaavissa esitetään Vaihtomaisuus, Saamiset, rahoitusarvopaperit ja rahat ja pankkisaamiset. Vastattavaa puolella esitetään Omassa pääomassa eriteltynä osake,- osuus- tai muu vastaava pääoma, ylikurssirahasto, arvonkorotusrahasto, muut rahastot yhteen laskettuna, voitto/tappio edellisiltä tilikausilta ja kuluvan tilikauden voitto/tappio. Tilinpäätössiirtojen kertymä, pakollisten varausten yhteenlaskettu määrä ja vieras pääoma. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 42-43.) Kuviossa 4 esitetään pienyrityksen lyhennetty tasekaava.

KUVIO 4 Pienyrityksen lyhennetty tase (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 44).

Mikroyrityksissä käytettävä tasekaava on sama kuin pienyrityksissä käytettävä. Myös mikroyritys saa esittää lyhennetyn taseen samoin kuin pienyrityskin, mutta vielä lyhyempänä. Pysyvissä vastaavissa esitetään pienyrityksen tasekaavasta (Liite 3) erät I-III. Vaihtuvissa vastaavissa esitetään tasekaavan (Liite 3) erät I-IV. Vastattavaa-puolella esitetään tasekaavan erät A-D. Valtioneuvoston asetuksessa pien- ja mikroyrityksen

tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista mukaan oma pääoma tulee eritellä eriin jotka on säädetty mikroyritystä koskevassa laissa kuuluviksi omaan pääomaan. Lisäksi omassa pääomassa tulee eritellä edellisten tilikausien voitto/tappio ja päättyvän tilikauden voitto/tappio. Vieras pääoma jaetaan lyhyt- ja pitkäaikaisiin. (Leppiniemi, Kisanlahti 2016b, 98-99.)

2.4 Rahoituslaskelma ja toimintakertomus mikro- ja pienyrityksissä

Tilinpäätöksen yhteydessä tehtävä rahoituslaskelma antaa tarkempaa tietoa tilinpäätöksen lukijalle, siitä miten rahavirrat on hankittu ja mihin kerättyjä rahoja on käytetty. Rahoituslaskelmaa käytetään yleisesti myös eri yritysten keskinäiseen vertailuun, sillä rahoituslaskelmassa käytettyjen arvostus- ja jaksotusratkaisujen vaikutukset poistuvat. Rahoituslaskelmaa on mahdollista käyttää myös yrityksen taloudellisen tilan ja sen muutosten arvioimiseen ja ennustamiseen. Lähtökohtaisesti rahoituslaskelma tulisi laatia maksuperusteisesti, jolloin se kuvaa liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirtoja kirjanpitoasetuksen säännösten mukaan. (Salin 2015.)

Kirjanpitoasetuksen mukaisesti laaditussa rahoituslaskelmassa tulee käydä ilmi:

- Liiketoiminnan rahavirta, josta selviää kuinka, paljon liiketoiminnalla on onnistuttu hankkimaan rahavaroja toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, pääoman sijoittajille tuoton maksamiseen, tuleviin investointeihin ja luottojen takaisinmaksuun.
- Investointien rahavirta, josta selviää rahavirran käyttö joka, on toteutettu ja joka pitkällä aikavälillä tulee kerryttämään rahavirtaa.
- Rahoituksen rahavirta, josta selviää tilikauden aikaiset muutokset omassa ja vieraassa pääomassa.

(Yleisohje rahoituslaskelman laatimiseksi, 2007.)

Mikro- ja pienyritykset ovat oikeutettuja jättämään rahoituslaskelma pois tilinpäätöksestä. Oikeutus ei kuitenkaan koske sellaisia pienyrityksiä, jotka

ovat yleisen edun kannalta merkittäviä ja jotka harjoittavat vakuutus- tai luottolaitostoimintaa. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 24.)

Yleisen edun kannalta merkittävän yhteisön määritelmä kirjanpitolain 1. luvun 9§ mukaan on: yhteisö, jonka osake, velkakirja tai muu arvopaperi on säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena.

Toimintakertomuksen laatiminen ei ole pakollista pien- ja mikroyrityksille, ellei kyseessä ole yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö tai harjoittavat luottolaitos tai vakuutusyhtiö toimintaa (Rekola-Nieminen 2016). Jos yhtiö katsoo, että oikean ja riittävän kuvan antamiseksi yhtiön tuloksesta ja taloudellisesta asemasta toimintakertomus olisi tarpeen, niin silloin sen voi laatia vapaaehtoisesti. Osakeyhtiölain mukaan laaditussa toimintakertomuksessa tulee ilmetä seuraavat kahdeksan asiaa:

1. Hallituksen esitys yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi
2. Yhtiön osakkeet
3. Pääomalainat
4. Ulkomaiset sivuliikkeet
5. Lähipiiriin kuuluville annetut rahalainat ja vastuut
6. Konsernisuhteet, sulautumiset ja jakautumiset
7. Osakeantipäätökset tai optio-oikeuksia koskevat päätökset
8. Yhtiön ja sen tytäryhteisöjen hallussa olevat yhtiön ja emoyhtiön osakkeet.

(Kauppakamari 2015).

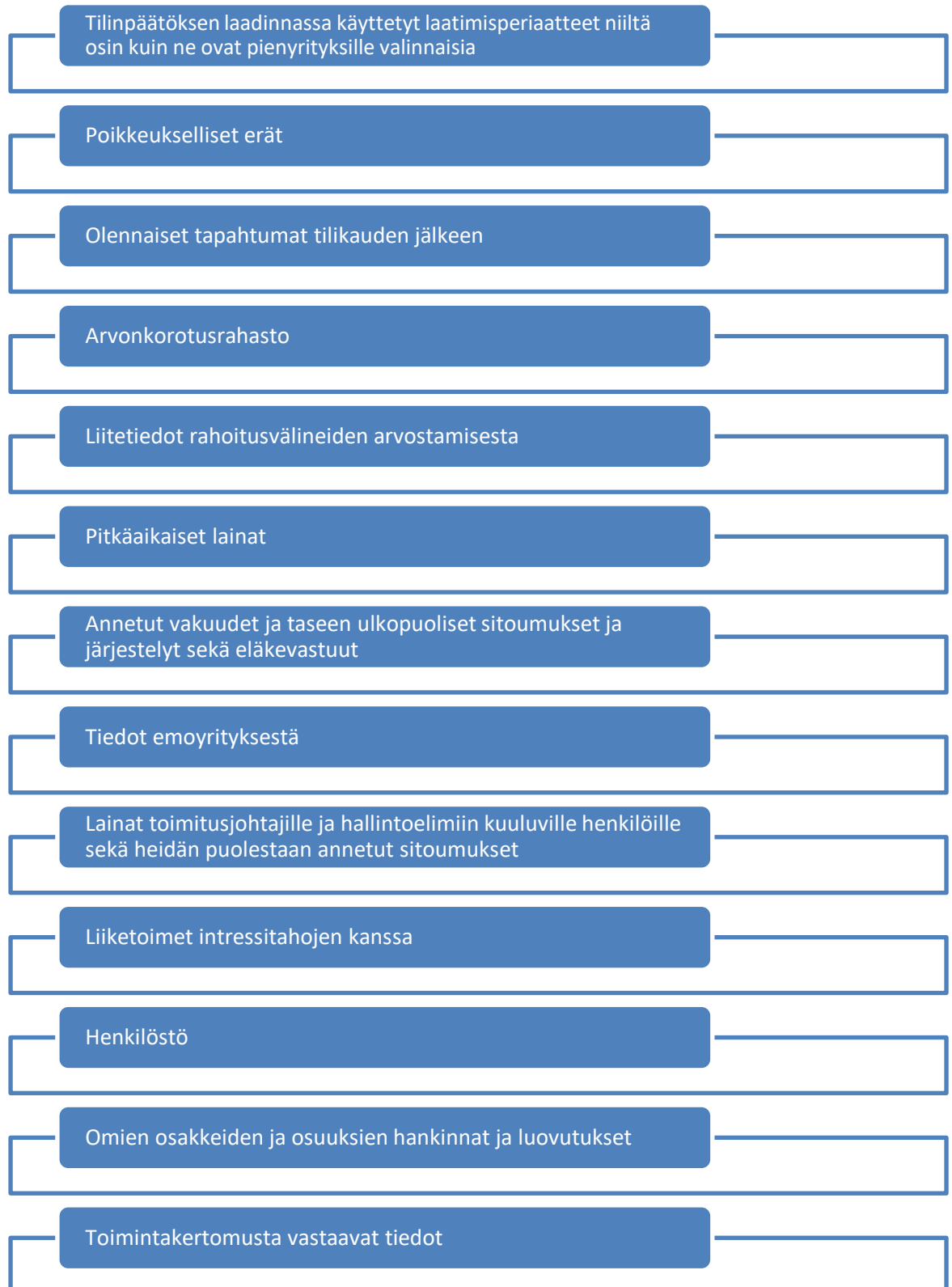
Kirjanpitolautakuntakunta kuitenkin suosittelee, että toimintakertomusta ei laadittaisi vapaaehtoisesti vaan että, sen tilalle laadittaisiin vuosikertomus, joka on täysin vapaamuotoinen ja tilinpäätöksestä erillinen dokumentti (Rekola-Nieminen 2016).

3 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Lain mukaan liitetiedot kuuluvat osaksi tilinpäätöstä ja täten ne kuuluvat esittää tilinpäätöksessä. Pien- ja mikroyrityksiä koskeva uusi asetus PMA muutti tilinpäätöksen liitetietojen käsittelyn kokonaan. (Kirjanpitolaki 1620/2015 1§; Rekola-Nieminen 2016.)

Aiemmin tilinpäätöksen liitetietojen laajuuteen vaikutti yhtiömuoto, osakeyhtiöillä oli laajimmat liitetietovaatimukset ja henkilöyhtiöillä ja toiminimillä oli lupa laatia lyhennetyt liitetiedot. PMA koskee kaikkia pien ja mikroyrityksiä yhtiömuodosta riippumatta, eli esimerkiksi pieni toiminimi laatii täysin saman laajuiset liitetiedot kuin pieni osakeyhtiö. (Rekola-Nieminen 2016.)

Liitetiedot jaetaan kahteen ryhmään, tilinpäätöksen laatimiseen liittyvät liitetiedot annetaan, jos poiketaan kansallisista olettamista ja muut liitetiedot annetaan, jos tilinpäätöksessä on kyseisiä yksityiskohtia. (Rekola-Nieminen 2016.) Kuviossa 5 on esitetty liitetiedot, jotka PMA mukaan kuuluu pienyrityksen tilinpäätöksessä esittää (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista luku 3 §1-13).

KUVIO 5 PMA liitetiedot (Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista luku3 §1-13.)

Mikroyritykset noudattavat samaa asetusta kuin pienyrityksetkin ja näin ollen laativat yhtäläiset liitetiedot pienyritysten kanssa lukuun ottamatta tietoja rahoitusvälineiden käyvän arvon mukaisesta arvostamisesta (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 100-101).

Liitetiedosta on esitettävä liitetietotosite, mikäli ei ole selvää mihin liitetiedossa esitetty luku perustuu. Liitetietotositteen tarkoituksena onkin varmentaa liitetiedon sisältö. Rahamääräisen liitetiedon varmentamisen perusteena tulee aina olla laskelma tai asiakirja. Asiakirja voi olla ulkopuoliselta saatu, esimerkiksi pankilta saatu vastuusitoumuksen todistava asiakirja. Laskelma tai muistio voivat myös olla kirjanpitovelvollisen itse laatima, tai useista eri asiakirjoista tai tiedostoista yhdistetty. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016a, 63.)

Asiakirjoja, tiedostoja ja laskelmia käsitellään ja säilytetään samoin kuin muitakin kirjanpidon tositteita. Näin toimimalla pystytään varmistamaan tilinpäätöksen luotettavuus ja tarkastettavuus (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016a, 63).

3.1 Olettamista poikettaessa esitettävät liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin liittyviin liitetietoihin on asetettu kansalliset olettama säännökset, tämä tarkoittaa sitä, että liitetietoa ei tarvitse antaa, mikäli noudatetaan olettama sääntöä (Rekola-Nieminen 2016).

Olettama säännöksiä noudatetaan seuraavissa liitetiedoissa:

- Vaihto-omaisuuden arvostamisessa, mikäli vaihto-omaisuushyödykkeet käytetään hankintajärjestyksessä, eli käytetään FIFO olettaa-
- Aineettomien oikeuksien, esimerkiksi patenttien, lisenssien ja tavaramerkkien, taseeseen aktivoitujen hankintamenojen jaksottaminen kuluksi 10 vuoden sisällä.
- Kehittämismenojen, liikearvon tai muun pitkävaikutteisen menon, kirjaamisesta suoraan kuluksi. Eli niitä ei ole aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 8,9 tai 11§:ssä mahdollistamalla tavalla.

- Pitkän valmistumisajan vaativan suoritteen tulo kirjataan suorite perusteisesti, eikä kirjanpitolain 5 luvun 4§ mukaan valmiusasteen perusteella.
- Rahoitusvälineiden ja sijoituskiinteistöjen arvostaminen, jos arvostamisessa käytetään kirjanpitolain 5 luvun 2§:n mukaan hankintamenoa tai sitä alhaisempaa käypää arvoa. Tämä kohta ei kuitenkaan koske mikroyrityksiä, sillä mahdollisuus käypään arvoon arvostamisesta on poissuljettu.
- Valuuttamääräisten erien muuntamisessa käytettävä kurssi on tilinpäätöspäivän kurssi, mikäli muuhun kurssiin ei ole sitouduttu.
(Rekola-Nieminen 2016; Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 56-61.)

Myöskään pysyviin vastaaviin kuuluvista hyödykkeistä ei tarvitse antaa liitetietoa jos:

- Hyödykkeen hankintameno on laskettu vain sen hankintaan ja valmistukseen liittyvät välittömät kulut.
- Suunnitelmapoistot koneista ja kalustosta, rakennuksista ja rakennelmista vastaavat verotuksessa hyväksyttäviä enimmäispoistoja. Hyväksytyt enimmäispoistot koneista ja kalustosta on 25 prosenttia menojäännöksestä, rakennuksista ja rakennelmista hyväksytyt enimmäispoisto vaihtelee 4 prosentista 20 prosenttiin käyttötarkoituksesta riippuen.
- Maa- ja vesialueista ei ole tehty arvonkorotuksia kirjanpitolain 5 luvun 17 § mukaisesti. Mikäli arvonkorotuksia on tehty, tulee liitetietona esittää millä perusteilla arvonkorotuksia on tehty: tehdäänkö kaikista lain sallimista kohteista, vain tehdäänkö vain tiettyyn omaisuuslajiin kuluville hyödykkeille tai onko pienyrityksellä jotain muita erityisiä perusteita tehdä arvonkorotuksia.
- Saadut avustukset vähennetään hankintamenoista, eikä tulouteta suunnitelmapoistojen mukaisesti siirtovelosta.
- Pienhankintojen hankintamenot on kokonaan kirjattu kuluksi tilikaudella, jolloin se on hankittu ja otettu käyttöön. Pienhankinnalla tar-

koitetaan sitä, että hyödykkeen taloudellinen käyttöikä on todennäköisesti enintään kolme vuotta. Pienhankintoja saa kunakin verovuonna vähentää enintään 2.500 euroa.

- Rahoitusleasingsopimukset on käsitelty vuokrasopimuksina eikä osamaksusopimuksina, kuten kirjanpitolaissa 5 luvun 5b§:n mukaan olisi mahdollista kirjata.

(Rekola-Nieminen 2016; Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 61-63.)

3.2 Tarvittaessa esitettävät liitetiedot

Seuraavat pien- ja mikroyritysasetuksen mukaiset liitetiedot tulee esittää, mikäli näitä eriä on yrityksellä

- Poikkeukselliset erät, tarkoitetaan tulo ja kulueriä jotka poikkeavat kirjanpitovelvollisen tavallisesta toiminnasta ja ovat kertaluontoisia sekä olennaisia tuloksen kannalta. Poikkeuksellinen erä on mahdollista esittää tuloslaskelmassa kohdassa liiketoiminnan muut tuotot tai liiketoiminnan muut kulut, silloin poikkeuksellisten erien liitetietoa ei tarvitse esittää.
- Olennaiset tapahtumat tilikauden päättymisen jälkeen, seuraavalla tilikaudella tapahtuneet olennaiset tapahtumat edellisen tilinpäätöksen allekirjoittamiseen saakka sekä tapahtumien taloudellinen merkittävyys.
- Arvonkorotusrahasto, arvopapereihin tai maa- ja vesialueisiin tehtyjen arvonkorotusten lisätietona muutokset arvonkorotusrahastossa tilikauden aikana, vaikutus verotukseen ja yhteenlaskettu summa korotettujen hyödykkeiden kirjanpitoarvosta ennen korotusta.
- Käypään arvoon merkitseminen, pienyritys säännösten mukaan tilinpäätöksensä laativa pien- tai mikroyritys arvostaa rahoitusvälineet ja/tai sijoituskiinteistöt käypään arvoon, ja täten liitetiedoissa on annettava tiedot jotka antavat tilinpäätöksen käyttäjälle kirjanpitovelvollisen taloudellisesta asemasta oikean ja riittävän kuvan.
- Pitkäaikaiset lainat, pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan kuuluvista velvoitteista yhteenlaskettu summa jotka eräänntyvät myöhemmin

kuin viiden vuoden kuluessa. Ilmoitettava summa on siis se mikä on pitkäaikaisten lainojen jäljellä oleva saldo viiden vuoden kuluttua.

- Annetut vakuudet ja taseen ulkopuoliset sitoumukset ja järjestelyt sekä eläkevastuut. Annetut vakuudet on esitettävä eriteltyinä samaan konserniin kuuluvien yritysten puolesta ja osakkuusyrittensä puolesta annettuihin. Pienyrityksen omaisuudestaan antamat esineoikeudelliset vakuudet käteispannit, ajoneuvokiinnitykset, yrityskiinnitykset, kiinteistökiinnitykset ja muut mahdolliset esinevakuudet erikseen ilmoitettuina. Taseen ulkopuolisten sitoumusten yhteenlaskettu määrä. Eläkevastuu joka koskee pienyritystä ja jota ei ole annettu vakuutusyhtiön huolehdittavaksi.
- Tiedot emoyrityksestä, mikäli yritys on tytäryhtiö ja tällöin kuuluu konserniin, on sen ilmoitettava lähimmän emoyrityksen tiedot, jonka konsernitilinpäätökseen tytäryrityksen tilinpäätös yhdistetään. Emoyrityksen tiedoista tulee kertoa kotipaikka ja nimi.
- Lainat toimitusjohtajalle ja hallintoelimiin kuuluville henkilöille sekä heidän puolestaan annetut sitoumukset. Kyseisille henkilöille annettujen lainojen yhteismäärä ja näiden lainojen muutokset tilikauden aikana. Myös lainojen korko- ja muut ehdot tulee käydä liitetiedoissa ilmi. Vakuuksista ja sitoumuksista tulee ilmoittaa yhteismäärä ja sisältö. Toimitusjohtajan, hallituksen jäsenten ja varajäsenten tehtäviin liittyvät eläkesitoumukset.
- Liiketoimet intressitahojen kanssa. Intressitahoilla tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on joko määräysvaltasuhteessa tai osakkuusyrittysuhteessa pienyrityksen kanssa. Lisäksi toimitusjohtaja, hallituksen jäsen ja varajäsen lasketaan mukaan intressitahoihin. Liiketoimista edellä mainittujen intressitahojen kanssa on esitettävä liiketoimen kuvaus ja arvo, intressisuhteen luonne sekä muut liitetiedon antavan pienyrityksen taloudellisen aseman arvioimiseen liittyvät tiedot liiketoimista.
- Henkilöstö, yrityksen keskimääräinen henkilöstön lukumäärä kulu-neella tilikaudella.
- Omien osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja luovutukset, tilikau-della omien osakkeiden ja/tai osuuksien hankintojen periaatteet.

Hankintojen tai luovutusten lukumäärä ja nimellisarvo, mikäli nimellisarvoa ei ole käytetään kirjanpidollista vasta-arvoa. Lisäksi ilmoitetaan osuus, joka on hankittujen tai luovutettujen omien osakkeiden tai osuuksien osuus merkitystä omasta pääomasta. Mikäli osakkeiden tai osuuksien hankinta tai luovutus on ollut vastikkeellista, ilmoitetaan niistä suoritettu vastike. Tilikaudella hankittujen ja kaikkien sen hallussa olevien omien osakkeiden tai osuuksien yhteenlaskettu määrä ja nimellisarvo, nimellisarvon puuttuessa käytetään kirjanpidollista vasta-arvoa. Lisäksi ilmoitetaan osuus, joka on omien osakkeiden ja osuuksien osuus merkitystä pääomasta.

- Toimintakertomusta vastaavat tiedot, ilmoitetaan muut oikean ja riittävän kuvan antamiseksi tarpeelliset yksityiskohdat. Suojasääntönsä ansiosta tämä liitetietokohta ei koske mikroyrityksiä. (Rekola-Nieminen 2016; Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 64-94.)

4 CASE: X OY: N LIITETIEDOT

Case tutkimuksen kohdeyrityksenä toimii X Oy, joka on lahtelainen mikro-yritys. Yrityksen toimiala on moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus. Yritykseltä hoituvat ajoneuvojen huollot ja korjaukset, varaosien myynti, ilmoitusten huollot ja erilaiset rengastyöt. Yrityksen toimitila sijaitsee Lahdessa. Yritys työllistää tällä hetkellä 4 henkilöä.

4.1 Tutkimus

Tässä osiossa kerrotaan mitä kaikkia liitetietoja case-yrityksen tilinpäätöksessä on esitetty. Lisäksi tässä tutkimus osiossa kerrotaan esimerkkejä muistakin liitetiedoista joita kyseisellä case-yrityksellä ei ole. Liitteissä 4 ja 5 on esitetty case-yrityksen liitetiedot vuodelta 2016 ja 2015. Havainnointin ja johtopäätösten tekemisen tueksi on haastateltu heinolalaisen tilitoimiston toimitusjohtajaa, jolla on runsaasti ammattitaitoa ja kokemusta erilaisista kirjanpidon ja hallinnon tehtävistä. Hieman erilaista näkökulmaa tuomaan haastateltiin myös tilintarkastajaa, joka vuosittain tarkastaa useiden yritysten tilinpäätökset. Havainnointi toteutui pääosin kahden eri tilikauden tilinpäätösten keskinäisenä vertailuna, sekä tilikauden 2016 tilinpäätöksen laatimiseen osallistumisena. Tilikausien 2015 ja 2016 tilinpäätökset olivat hyvin vertailtavissa keskenään, sillä case-yrityksen liiketoiminnassa ei ollut tapahtunut suuria muutoksia.

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina liittyen liitetietojen muuttumiseen pien- ja mikroyrityksissä kirjanpitolain muutoksesta johtuen, pyrkien kuitenkin pitämään tilanne mahdollisimman keskustelunomaisena ja luontevana. Haastatteluita varten oli kuitenkin laadittu valmiiksi muutamia kysymyksiä, kysymykset ovat luettavissa liitteessä 6. Kahdenkeskiset haastattelutilanteet päätettiin, kun ennalta laadittuihin kysymyksiin oli saatu vastaukset ja keskustelussa ei tullut ilmi muita aiheeseen liittyviä asioita. Haastattelutilanteet olivat kestoiltaan 10-15 minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin, jotta haastattelutilanteisiin pystyttiin keskittymään koko ajan ilman muistiinpanojen kirjoittamista ja jotta haastatteluihin oli mahdollista palata myöhemmin tehtävää puhtaaksi kirjoitusta varten.

4.1.1 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin liittyvät liitetiedot

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin kuuluvista liitetiedoissa Case-yrityksen liitetiedoissa on esitetty noudatetut säännökset sekä arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät.

Noudatetut säännökset

Tilinpäätös on laadittu pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen mikroyritystä koskevien säännösten mukaisesti.

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Tilinpäätöstä laadittaessa on noudatettu pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen arvostamisen ja jaksottamisen olettamaperiaatteita ja -menetelmiä.

KUVA 1 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin liittyvät liitetiedot 2016

Kuvassa 1 näkyy miten tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin liittyvät liitetiedot ovat esitetty vuoden 2016 tilinpäätöksessä. Kuvassa esitetään noudatetut säännökset sekä arvostus- ja jaksotusperiaatteet. Seuraavassa kuvassa 2 näkyy, miten vastaavat tiedot esitettiin ennen muutosta vuoden 2015 tilinpäätöksessä.

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot:

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä -menetelmät:

Yhtiön pysyvät vastaavat on arvostettu muuttuvaan hankintamenoonsa ja vaihto-omaisuus muuttuvaan hankintamenoonsa noudattaen fifo-periaatetta sekä KPL 5 luvun 6 § 1 momentin mukaista alimman arvon periaatetta.

Yhtiön omistaman pysyviin vastaaviin kuuluvan kuluvan omaisuuden hankintameno poistetaan ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelma on määritetty kokemuseräisesti. Poistoina kirjataan kuluksi hankintameno ja jäännösarvon erotus arvioituna taloudellisena pitoaikana.

KUVA 2 Arvostus- ja jaksotusperiaatteet 2015

Liitetietojen muutoksen myötä nykyään liitetiedot ovat laatimisperiaatteiden osalta lyhentyneet. Muutoksen myötä Case-yrityksen tilinpäätöksen liitetietojen osiossa ei ole eritelty liitetietoja joihin noudatetaan olettava säännöksiä. Liitetiedot kuuluisivat esittää, mikäli kansallisista olettamista olisi poikettu joidenkin osioiden kohdalla. Tästä syystä 2016 liitetiedoissa ei ole esitetty tietoa arvostus- ja jaksotusperiaatteista kuten 2015 on esitetty.

Kaikki liitetiedot joissa on käytössä olettava säännös ovat esitetty tämän opinnäytetyön kohdassa 3.1 Olettamista poikettaessa esitettävät liitetiedot. Esimerkiksi mikäli vaihto-omaisuus olisi arvostettu LIFO menetelmää käyttäen, eli viimeisimpänä hankitut hyödykkeet käytettäisiin ensimmäisenä, tulisi tästä ilmoittaa liitetiedolla, sillä se poikkeaa olettamasta, joka on FIFO. Toisena esimerkkinä suunnitelma poistoista esitettävä liitetieto jonka olettava on, että käytetään verotuksen hyväksymiä enimmäispoistoja, eli mikäli yritykselle olisi käytössään suunnitelma poistoina pienemmät poistoprosentit kuin mitkä ovat verotuksen enimmäispoistot, tulisi tästä olla liitetieto. (Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 58, 62.)

4.1.2 Muut liitetiedot

Muita liitetietoina esitettäviä tietoja tulee esittää, mikäli niitä yhtiöllä on. Näistä tarvittaessa esitettävistä liitetiedoista case-yrityksellä on esitetty vain henkilöstö. Liitetiedoissa esitettiin myös osakeyhtiölain mukaiset toimintakertomusta vastaavat tiedot, oman pääoman muutokset sekä ehdotus voitonjaosta (Liite 4). Toimintakertomusta vastaavat tiedot on esitetty vastaavanlaisina kuin 2015 tilinpäätöksen liitetiedoissa (Liite 5).

Henkilöstöä koskeva liitetieto on muuttunut aikaisempaan verrattuna siten että enää ei tarvitse ilmoittaa kuin henkilöstön keskimääräinen lukumäärä kuluneella tilikaudella. Ennen muutosta on täytynyt ilmoittaa lukumäärän lisäksi myös palkat, eläkekulut ja henkilösivukulut edellisen tilikauden vertailutietoineen.

Henkilökunnan lukumäärä:

Yhtiön palveluksessa on tilikaudella ollut kolme työntekijää ja yksi toimihenkilö.

KUVA 3 Henkilökunnan lukumäärä 2015

2015 tilinpäätöksessä henkilöstö liitetieto oli esitetty kuvan 3 mukaisesti kirjoittamalla. Tämän lisäksi vaaditut henkilöstökulut oli esitetty alla olevan taulukon 3 mukaisesti.

TAULUKKO 3 Henkilöstökulut 2015 liitetiedoissa (Liite 5).

	31.12.2015	31.12.2014
Tilikauden palkat	000 000,00	000 000,00
Eläkekulut	00 000,00	00 000,00
Henkilösivukulut	0 000,00	0 000,00
Henkilöstökulut yhteensä	000 000,00	000 000,00

Case-yrityksen tilinpäätöksen 2016 liitetieto henkilöstöstä esitettiin kirjoittamalla samoin kuin aikaisempaan vuonna: ”Yhtiön palveluksessa on tilikaudella ollut kolme työntekijää ja yksi toimihenkilö”. Muutoksesta johtuen muuta ei tarvitse ilmoittaa.

Seuraavien liitetietojen vaatimia tietoja tämän tutkimuksen case-yrityksellä ei ole mutta tässä on muutamia esimerkkejä mitä nämä tarvittaessa esitettävien liitetietojen erät voisivat pitää sisällään.

Tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat, tällä tarkoitetaan sitä, että liitetietona tulee esittää mahdolliset olennaiset tapahtumat tilikauden päättymisen jälkeen, mikäli ne eivät käy ilmi tuloslaskelmasta ja taseesta. Tällainen olennainen tapahtuma voisi esimerkiksi olla se, että on myyty tai ostettu liiketoimintayksikkö. Myynti tilanteessa on tarkoituksen mukaista myös selvittää, millainen vaikutus myydylä yksiköllä on ollut tuloksen muodostukseen päättyneellä tilikaudella. (Karttunen, 2018, 99-10.)

TAULUKKO 4 Arvonkorotusrahasto liitetiedoissa (mukaillen Karttunen, 2018, 101)

Kohde	Alkusaldo	Lisäykset	Vähennykset	Loppusaldo	Verovaikutus
Rakennukset ja rakennelmat	100 000,00	20 000,00	0,00	120 000,00	25 000,00
Koneet ja kalusto	50 000,00	0,00	0,00	50 000,00	12 000,00

Arvonkorotusrahasto, mikäli yritys on kirjannut arvonkorotusta pysyviin vastaaviin kuuluvalla hyödykkeelle, on siitä esitettävä lisätieto liitetie-

doissa. Liitetiedossa kuuluu esittää arvonkorotusrahaston muutos tilikaudella, verovaikutus sekä kirjanpitoarvo ennen arvonkorotusta. Yllä olevassa taulukossa 4 on esimerkki, kuinka arvonkorotus voitaisiin esittää liitetiedoissa. Lisäksi liitetiedoissa tulee avata kirjoittaen verovaikutukset sekä yhteenlaskettu kirjanpitoarvo ennen arvonkorotusta kohteittain. (Karttunen, 2018, 100-101.)

Omien osakkeiden ja osuuksien hankinnoista ja luovutuksista on tehtävä liitetieto. Liitetietona tulee esittää millä perustein omia osakkeita tai osuuksia on hankittu, hankittujen tai luovutettujen osakkeiden tai osuuksien määrä, nimellisarvo ja osuus omasta pääomasta, hankinta- tai luovutus-hinta sekä kaikkien yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden tai osuuksien määrä ja nimellisarvo ja osuus omasta pääomasta. (Karttunen, 2018, 112-113.) Liitetieto voidaan esittää kirjoittamalla edellä mainitut asiat tai tekemällä taulukon 5 mukainen taulukko.

TAULUKKO 5 Omien osakkeiden hankinta ja/tai luovutus.

Lukumäärä	Nimellisarvo	Osuus omasta pääomasta	Hankintahinta
50 kpl	25,00 €	25 %	50 000,00 €

Liitetietojen esittämistavat vaihtelevat käytetystä tilinpäätöksen laatimis ohjelmasta riippuen. Liitetietojen esittämistavalle ei ole määritetty pakotteita, kunhan vain tarvittava tieto tulee liitetiedossa esille.

4.2 Tutkimustulokset ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli perehtyä kirjanpitolainsäädäntöön tulleisiin muutoksiin keskittyen mikro- ja pienyrityksien muutoksiin. Tavoitteena oli myös saada vastaukset tutkimuskysymyksiin, jotka olivat:

- mitä vaikutuksia kirjanpitolainsäädännön muutoksella on mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksen liitetietoihin?
- Toteutuiko pienet ensin periaate?
- Miten muutoksen vaikuttavat Case-yritykseen?

Tehtyjen teemahaastatteluiden ja havainnoinnin perusteella saatiin selville että, muutoksilla on ollut pääosin positiivinen vaikutus mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksiin ja liitetietoihin. Tilintarkastaja mietti haastattelussa sitä, että tuliko laista hieman sekavampi kuin aiemmin, sillä aiemmin liitetietovaatimukset oli esitetty samassa laissa kaikille kokoluokille, jolloin oli helppoa poimia tarvittavat liitetiedot. Tilintarkastaja törmää tarkastuksissa jonkin verran vielä vanhan lain mukaisiin liitetietoihin ja siihen että liitetietoja esitetään enemmän kuin tarvitsisi. Ylimääräisten liitetietojen esittäminen ei kuitenkaan ole varsinainen virhe. Pääosin kuitenkin tilintarkastaja kokee, että liitetietojen muutokset on osattu ottaa hyvin käyttöön ja niitä hyödynnetään tilinpäätöksissä.

Haastatteluissa merkittävimpänä tilinpäätöksen liitetietojen muutoksena pidettiin liitetietojen huomattavaa lyhentymistä olettamasaännöksistä johtuen. Toinen tilinpäätöksen laatimiseen liittyvä muutos joka koettiin onnistuneeksi, on se, että yksityisen elinkeinoharjoittajan ei ole pakko laatia tilinpäätöstä. Tilikohtainen tuloslaskelma ja tase pääkirjan lisäksi riittävät. Haastatteluissa tätä perusteltiin siten että tilinpäätös ei välttämättä ole tarpeellinen ihan pienelle elinkeinoharjoittajalle, sillä liitetietojakaan ei välttämättä olisi muita kuin oman pääoman erittely.

Tilintarkastusvelvollisuuden muuttumisella ei ollut vaikutusta case-yritykseen, sillä tilintarkastuksen suorittamatta jättämiselle asetetuista raja-ar-

voista saisi ylittyä vain yksi ja case-yrityksellä kaikki ylittyivät. Case-yrityksellä pitää siis olla valittuna tilintarkastaja suorittamaan tilintarkastus kuten aikaisemminkin.

Haastatteluissa kysyttiin mielipidettä sille, että yhä isommat mikroyritykset voivat jättää tilintarkastajan valitsematta ja täten tilintarkastuksen suorittamatta. Toimitusjohtaja kertoi, että kirjanpitäjän näkökulmasta tilintarkastuksen suorittaminen koetaan positiivisena asiana, sillä se tuo tietynlaista turvaa kirjanpitäjän toimintaan ja osaltaan jakaa vastuuta. Lisäksi koetaan myös, että tilintarkastaja voisi olla myös asiantuntija konsultti, jolta yrittäjä voisi kysyä neuvoa kirjanpitäjän lisäksi.

Tilintarkastaja antoi yllättävän ja mielenkiintoisen vastauksen. Hän oli enemmän sitä mieltä, että on hyvä asia jättää tilintarkastus tekemättä, mikäli yrittäjä ei sitä halua eikä koe tarvitsevansa. Perusteluna hän käytti sitä, että tilintarkastuksen perimmäinen tarkoitus on muuttunut vuosien saatossa kovin paljon. Aikaisemmin tilintarkastus suoritettiin enemmän yrittäjän turvaksi ja nykyään tilintarkastuksella luodaan luotettavuutta ulkopuolisille tahoille kuten verottajalle ja rahoittajille.

Tutkimuksen case-yritykselle lain muuttuminen on ollut positiivinen muutos, sillä liitetiedot ovat lyhentyneet huomattavasti aikaisempaan verrattuna. Suurin vaikutus case-yrityksen liitetietojen lyhentymiseen on uudella oletama säännöksellä joka tarkoittaa siis sitä, että mikäli kansallisia oletamia on noudatettu niin sitä ei erikseen liitetiedoissa tarvitse enää esittää. Toinen asia joka vaikutti lyhentymiseen, ei tosin liity liitetietojen muuttumiseen on se, että yrityksellä ei enää ole jäljellä pitkäaikaista lainaa joka erääntyisi yli viiden vuoden kuluttua. Kuten oli vielä 2015 tilinpäätöksessä. Mikäli lainaa olisi vielä lyhennettävänä tulisi liitetietona esittää lainojen yhteenlaskettu määrä, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua.

4.3 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksesta saatavien tulosten tulisi olla luotettavia, oikeita ja uskottavia. Luotettavien tulosten saavuttaminen tarkoittaa sitä, että tutkimuksen eri vaiheet on toteutettu oikein. Opinnäytetyöprosessin vaiheiden avulla pystytään analysoimaan opinnäytetyön luotettavuutta. Luotettavuudella voidaan mitata myös työn laatua. Luotettavuutta tulisi miettiä jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, ennen aineiston keruuta ja analysoimista. Jälkikäteen luotettavuuden lisääminen ei tule kysymykseen. (Kananen 2013, 115,118)

Luotettavuutta mittaavia käsitteitä tieteessä ovat reliabiliteetti ja validiteetti, reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pysyvyyttä. Pysyvyydellä tarkoitetaan sitä, että voidaanko jo kerran saavutetut tulokset saavuttaa myös toisen tutkijan laatimassa tutkimuksessa. Mikäli samat tutkimustulokset voidaan saavuttaa myöhemmin, tutkimusta ja sen tuloksia voidaan pitää reliabeleina. (Kananen 2013,116; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226)

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli sitä onko tutkimus tehty oikein, hyvin ja onko saadut tulokset oikeita ja uskottavia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Validiteetilla arvioidaan myös käytettyjen tutkimusmenetelmien sopivuutta tehtyyn tutkimukseen, valituilla tutkimusmenetelmillä on pystyttävä tutkimaan sitä mitä on tarkoituskin tutkia (Jyväskylän yliopisto 2010).

Tämän tutkimuksen reliabiliteettia parantaisi tehtyjen teemahaastatteluiden määrän kasvattaminen, tällöin saataisiin laajempi kuva siitä, miten kirjanpitolain uudistuksen muutokset on otettu vastaan ja mitä mieltä muutoksista oltiin, koettiin muutokset hyödyllisiksi ja onnistuneiksi. Kahden haastattelun perusteella ei juurikaan pystytä tekemään yleistettävää johtopäätöstä, sillä otanta on pieni ja tällöin on kyse vain haastateltujen omista mielipiteistä ja kokemuksista. Luotettavuutta lisää kuitenkin se, että haastateltavat ovat erittäin ammattitaitoisia ja kokeneita taloushallinnon osaajia. Täysin vastaavanlaisena tätä tutkimusta ei todennäköisesti voida toteuttaa,

koska kyseessä on osittain myös tapaustutkimus ja tutkittu muutos on jo hieman vanhentunut ja täten käytännöt melko vakiintuneita.

Tutkimuksen pätevyyttä puoltaa käytetyt tutkimusmenetelmät, havainnointi ja teemahaastattelut. Laadullisessa tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät ovat usein sellaisia joissa mielipiteet ja näkökulmat ovat pääosassa. Täten tässä tutkimuksessa käytettyjä tutkimusmenetelmiä voidaan pitää sopivina tehtyyn tutkimukseen. Haastatteluiden kysymyksillä saatiin vastaukset esitettyyn tutkimuskysymykseen, mutta joitakin haastattelukysymyksiä olisi voinut hieman muokata vastaamaan paremmin tutkimusta ja niitä olisi voinut olla muutama enemmän.

5 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutustua muuttuneeseen kirjanpitolakiin ja siitä johtuviin muutoksiin mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksen liitetiedoissa. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena case-tutkimuksena, jolloin tutustuttiin tarkemmin case-yrityksen tilinpäätökseen ja liitetietoihin.

Tutkimusta tukemaan kirjoitettiin teoreettinen viitekehys, joka jaettiin kahteen lukuun. Ensimmäisessä luvussa kerrottiin tilinpäätöksestä ja sen laadinnasta yleisesti, kuten mikä tilinpäätös on, milloin se tehdään ja mitä dokumentteja tilinpäätös pitää sisällään. Toisessa teorialuvussa taas keskityttiin tilinpäätöksen liitetietoihin.

Tutkimusmenetelminä tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua ja havainnointia. Teemahaastatteluita varten oli valmisteltu muutamia kysymyksiä, jotta tutkimuskysymyksiin saatiin varmasti vastauksia. Tutkimuskysymykset olivat:

- mitä vaikutuksia kirjanpitolainsäädännön muutoksella on mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksen liitetietoihin?
- Toteutuiko pienet ensin periaate?
- Miten muutoksen vaikuttavat Case-yritykseen?

Tutkimusta voidaan pitää onnistuneena, sillä esitettyihin tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset. Kirjanpitolainsäädännön muutoksella on ollut melko suuri vaikutus mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksen liitetietoihin, liitetiedot vähenivät melko paljon muutoksesta johtuen. Voidaan todeta myös, että pienet ensin periaate toteutui, tämä tarkoitti siis sitä, että lainsäädännöllä pyrittiin pienentämään pienten ja mikroyritysten tilinpäätöksen ja tilinpäätöksen laatimisesta johtuvaa hallinnollista taakkaa. Case-yrityksestä huomaa muutoksen vaikutuksen parhaiten liitetietojen vähenemisenä. Case-yrityksen 2015 tilinpäätöksessä liitetietosivuja oli kolme ja 2016 tilinpäätöksessä kaksi. Jatkotutkimusmahdollisuuksia olisi onko kirjanpitolain muutokset olleet pitkällä tähtäimellä hyviä ja hyödyllisiä ja paljonko oikeasti hallinnollinen taakka pienillä ja mikroyrityksillä pienenee.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja Kirjoita. 13 osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja Kirjoita. 14 osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino Oy

Karttunen, J. 2018. Hyvä tilinpäätöstapa pienille yrityksille. Helsinki: Grano Oy

Leppiniemi, J., Kisanlahti, T. 2016a. Kirjanpitolaki kommentaari. 4. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Pro

Leppiniemi, J., Kisanlahti, T. 2016b. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös. Helsinki: Talentum Pro

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3 uudistettu-painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy

Elektroniset lähteet

Jyväskylän yliopisto. 2014. Aineistonhankintamenetelmät. [viitattu 23.3.2017]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat>

Jyväskylän yliopisto. 2010. Tutkimuksen toteuttaminen. [viitattu 28.4.2018]. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>

Kaisanlahti, T. 2013. Tilinpäätösdirektiivi tuo helpotuksia pienyrityksille. Tilisanomat. [viitattu 24.3.2017]. Saatavissa: <http://tilisanomat.fi/artikkeli/tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6sdirektiivi-tuo-helpotuksia-pienyrityksille>

Kirjanpitolaki 30.12.2015/1620. [viitattu 8.4.2017]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L1P4a>

Kirjanpitolautakunta. 2007. Rahoituslaskelman laatiminen. [viitattu 5.10.2017]. Saatavissa: <http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/all/C317758065730280C22573D60051B817?openDocument>

Patentti- ja Rekisterihallitus. 2016. Osakeyhtiön tilinpäätösilmoitus. [viitattu 10.10.2017]. Saatavissa: <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/tilinpaatos/oy.html>

Rekola-Nieminen, L. 2016. Kirjanpitokoulu, osa 1: Tilinpäätöksen laatiminen. [viitattu 6.4.2017]. Saatavissa: <http://tilisanomat.fi/artikkeli/kirjanpitokoulu-osa-1-tilinpaatoksen-laatiminen>

Rekola-Nieminen, L. 2016. Kirjanpitokoulu, osa 4: Tuloslaskelma, PMA:n mukaiset liitetiedot ja tuloslaskelma ja tasekaavat. [viitattu 13.6.2017]. Saatavissa: <http://tilisanomat.fi/artikkeli/kirjanpitokoulu-osa-4-tuloslaskelma-pman-mukaiset-liitetiedot-seka-tuloslaskelma-ja>

Riecki, O. 2016. Kirjanpitolaki päivitetty, mikä muuttui? Oulun ammattikorkeakoulu. [viitattu 25.3.2017]. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/115705/oskari_riekki.pdf?sequence=1

Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV 3.3.1 Validiteetti. [viitattu 28.4.2018]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html

Salin, M. 2015. Uusi yleisohje rahoituslaskelman laatimisesta. [viitattu 29.8.2017]. Saatavissa: <http://kauppakamaritieto.fi/fi/s/m/artikkelit/talushallinto/uusi-yleisohje-rahoituslaskelman-laatimisesta/>

Suomen tilintarkastajat ry. 2018a. Mitä tilintarkastus on? [viitattu 25.4.2018]. Saatavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/mita-tilintarkastus-on>

Suomen tilintarkastajat ry. 2018b. Miksi tilintarkastus tehdään? [viitattu 25.4.2018]. Saatavilla: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/miksi-tilintarkastus-tehdaan>

Suomen tilintarkastajat ry. 2018c. Tilintarkastuksesta raportoiminen. [viitattu 25.4.2018]. Saatavissa: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/tilintarkastus/mita-tilintarkastus-on/tilintarkastuksesta-raportoiminen>

Taloushallintoliitto. 2017. Tilikausi ja tilinpäätös. [viitattu 7.4.2017]. Saatavissa: <https://taloushallintoliitto.fi/kirjanpidon-abc-mita-jokaisen-tulisi-tietaa-kirjanpidosta/tilikausi-ja-tilinpaatos>

Tikkanen, T. 2017. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen eriyttäminen: oikea ja riittävä kuva? [viitattu 30.8.2017]. Saatavissa: <http://tilisanomat.fi/artikkeli/tilinpaatoksen-ja-toimintakertomuksen-eriyttaminen-oikea-ja-riittava-kuva>

Tilintarkastuslaki 18.9.2015/1141. [viitattu 25.4.2018]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151141?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=tilintarkastuslaki>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi. Kirjanpitolainsäädännön muutokset- työryhmän mietintö. [viitattu 24.3.2017]. Saatavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Pienyrityshelpotukset+ja+vuoden+2013+tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6sdirektiivi+22102014.pdf>

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 30.12.2015. [viitattu 10.6.2017]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151753#Pidp431566064>

LIITTEET

LIITE 1 Pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelmakaava

1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
 - a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat
 - aa) Ostot tilikauden aikana
 - ab) Varastojen muutot
 - b) Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
 - a) Palkat ja palkkiot
 - b) Henkilösivukulut
 - ba) Eläkekulut
 - bb) Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
 - a) Suunnitelman mukaiset poistot
 - b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
 - c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja -kulut
 - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä
 - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta saadut
 - d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
 - f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
 - g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille
11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
12. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Verotusperusteisten varausten muutos
 - c) Konserniavustus
13. Tuloverot
14. Muut välittömät verot
15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

(Leppiniemi, Kaisanlahti 2016b, 103-104)

LIITE 2 Pienyrityksen toimintokohtainen tuloslaskelma

1. LIIKEVAIHTO
2. Hankinnan ja valmistuksen kulut
3. Bruttokate
4. Myynnin ja markkinoinnin kulut
5. Hallinnon kulut
6. Liiketoiminnan muut tuotot
7. Liiketoiminnan muut kulut
8. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
9. Rahoitustuotot ja – kulut
 - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä
 - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
 - f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
 - g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille
10. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
11. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Verotusperusteisten varausten muutos
 - c) Konserniavustus
12. Tuloverot
13. Muut välittömät verot
14. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

(Leppiniemi, Kisanlahti 2016b, 128-129)

LIITE 3 Pienyrityksen tasekaava

Vastaavaa

A PYSYVÄT VASTAAVAT

- I. Aineettomat hyödykkeet
 1. Kehittämismenot
 2. Aineettomat oikeudet
 3. Liikearvo
 4. Muut aineettomat hyödykkeet
 5. Ennakkomaksut
- II. Aineelliset hyödykkeet
 1. Maa- ja vesialueet, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11§:n mukaisesti
 2. Rakennukset ja rakennelmat, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11§:n mukaisesti
 3. Koneet ja kalusto
 4. Muut aineelliset hyödykkeet
 5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat
- III. Sijoitukset
 1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
 2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
 3. Osuudet omistusyhteisyhteisöissä
 4. Muut osakkeet ja osuudet
 5. Muut saamiset

B VAIHTUVAT VASTAAVAT

- I. Vaihto-omaisuus
 1. Aineet ja tarvikkeet
 2. Keskeneräiset tuotteet
 3. Valmiit tuotteet/tavarat
 4. Muu vaihto-omaisuus
 5. Ennakkomaksut
- II. Saamiset, erikseen pitkäaikaiset
 1. Myyntisaamiset, erikseen pitkäaikaiset
 2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä, erikseen pitkäaikaiset
 3. Saamiset omistusyhteisyhteisöiltä, erikseen pitkäaikaiset
 4. Lainasaamiset, erikseen pitkäaikaiset
 5. Muut saamiset, erikseen pitkäaikaiset
 6. Maksamattomat osakkeet/osuudet, erikseen pitkäaikaiset
- III. Rahoitusarvopaperit
 1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
 2. Muut osakkeet ja osuudet
 3. Muut arvopaperit
- IV. Rahat ja pankkisaamiset

Vastattavaa

A OMA PÄÄOMA

- I. Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma
- II. Ylikurssirahasto
- III. Arvonkorotusrahasto
- IV. Muut Rahastot
 1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
 2. Vararahasto
 3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
 4. Käyvän arvon rahasto
 5. Muut rahastot
- V. Edellisten tilikausien voitto (tappio)
- VI. Tilikauden voitto (tappio)

B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

1. Poistoero
2. Verotusperusteiset varaukset

C PAKOLLISET VARAUKSET

1. Eläkevaraukset
2. Verovaraukset
3. Muut pakolliset varaukset

D VIERAS PÄÄOMA, erikseen pitkäaikainen

1. Joukkovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset
2. Vaihtovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset
3. Lainat rahoituslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset
4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset
5. Saadut ennakot, erikseen pitkäaikaiset
6. Ostovelat, erikseen pitkäaikaiset
7. Rahoitusvekselit, erikseen pitkäaikaiset
8. Velat saman konsernin yrityksille, erikseen pitkäaikaiset
9. Velat omistusyhteisyrityksille, erikseen pitkäaikaiset
10. Muut velat, erikseen pitkäaikaiset
11. Siirtovelat, erikseen pitkäaikaiset

(Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, liite V)

LIITE 4 Tilinpäätöksen liitetiedot

Sivu 3.1

TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2016 LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Noudatetut säännökset

Tilinpäätös on laadittu pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen mikroyritystä koskevien säännösten mukaisesti.

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Tilinpäätöstä laadittaessa on noudatettu pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen arvostamisen ja jaksottamisen olettamaperiaatteita ja -menetelmiä.

Henkilöstö

Yhtiön palveluksessa on tilikaudella ollut kolme työntekijää ja yksi toimihenkilö.

Oman pääoman muutokset

	31.12.2016	31.12.2015
Osakepääoma tilikauden alussa		
Osakepääoma tilikauden lopussa		
Sidottu oma pääoma yhteensä tilikauden lopussa		
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot tk:n alussa		
Tilikauden muutos		
Yhtiöjärjestyksen mukaiset rahastot tk:n lopussa		
Muut rahastot tilikauden alussa		
Tilikauden muutos		
Muut rahastot tilikauden lopussa		
Edellisten tilikauden voitto/tappio tk:n alussa		
Ed. tilikauden voitto/tappio siirto		
Osingonjako		
Edellisten tk:n voitto/tappio tk:n lopussa		
Tilikauden voitto/tappio		
Vapaa oma pääoma yhteensä tilikauden lopussa		
Oma pääoma yhteensä		

Laskelma jakokelpoisista varoista

		31.12.2016
Edellisten tilikausien voitto		
Tilikauden tulos (voitto+/tappio-)	+	
Maksamaton/velaksikirjaamaton pääomalainan korko	-	
Vararahastosiiirto	-	
Muu erä	-	
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	=	

TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2016 LIITETIEDOT**Hallituksen ehdotus vapaan oman pääoman käytöstä**

Voitonjakokelpoiset varat tilinpäätöksessä ovat	euroa, josta tilikauden voitto	
on euroa.		
Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan	euroa/osake, yhteensä	euroa.
Osinkona jaetaan euroa osakkeelle eli yhteensä		
Jätetään vapaaseen omaan pääomaan		
Yhteensä		Euroa

TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2015 LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot:

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä -menetelmät:

Yhtiön pysyvät vastaavat on arvostettu muuttuvaan hankintamenoonsa ja vaihto-omaisuus muuttuvaan hankintamenoonsa noudattaen fifo-periaatetta sekä KPL 5 luvun 6 § 1 momentin mukaista alimman arvon periaatetta.

Yhtiön omistaman pysyviin vastaaviin kuuluvan kuluvaran omaisuuden hankintameno poistetaan ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelma on määritetty kokemukseräisesti. Poistoina kirjataan kuluksi hankintameno ja jäännösarvon erotus arvioituna taloudellisena pitoaikana.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot:

Liikevaihto:

	<u>31.12.2015</u>	<u>31.12.2014</u>
Liikevaihto		

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset:

Hyödykeryhmä	poisto prosentti	poisto menetelmä
Liikearvo	%	tasapoisto
Koneet ja kalusto	25 %	menojäännöspoisto

Yhteismäärät muiden yritysten osuuksista saaduista tuotoista, korkotuotoista ja -kuluista:

	<u>31.12.2015</u>	<u>31.12.2014</u>
Korkotuotot		
Korkokulut		

TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2015 LIITETIEDOT

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot:

Pysyvien vastaavien aineellisen omaisuuden ja muiden pitkävaikutteisten menojen poistot:

	31.12.2015	31.12.2014
Liikearvo		
Koneet ja kalusto		
Poistot yhteensä		

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot:

Oman pääoman erittely:

	31.12.2015	31.12.2014
Osakepääoma tilikauden alussa		
Osakepääoma tilikauden lopussa		

Sidottu oma pääoma yhteensä tilik. lopussa

Ed. tilikauden voitto/tappio siirto

-

Edellisten tk:n voitto/tappio tk:n lopussa

Tilikauden voitto/tappio

Vapaa oma pääoma yhteensä tilikauden lopussa

Oma pääoma yhteensä

Laskelma jakokelpoisista varoista omassa pääomassa:

	31.12.2015	31.12.2014
Edellisten tilikausien voitto		
Tilikauden tulos (voitto+/tappio-)	+	
Osingonjako	-	
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	=	

Vakuudet ja vastuusitoumukset:

Vastuut ja vakuudet tase-erittäin ja vakuuslajeittain:

Omasta velasta	velan määrä	annetut pantit	annetut kiinnitykset	muut vakuudet	vakuudet yhteensä
----------------	-------------	----------------	----------------------	---------------	-------------------

Finnvera
Helmi Säästöpankki Oy
Pohjola Pankki Oyj

TILINPÄÄTÖKSEN 31.12.2015 LIITETIEDOT**Liitetiedot henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä:****Henkilökunnan lukumäärä:**

Yhtiön palveluksessa on tilikaudella ollut kolme työntekijää ja yksi toimihenkilö.

Henkilöstökulut:

	31.12.2015	31.12.2014
Tilikauden palkat		
Eläkekulut		
Henkilösivukulut		
Henkilöstökulut yhteensä		

Osakeyhtiölain tarkoittamat toimintakertomustiedot:**Hallituksen esitys yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi sekä esitys mahdollisesta muun vapaan oman pääoman jakamisesta**

Voitonjakokelpoiset varat tilinpäätöksessä ovat euroa, josta tilikauden voitto on euroa.
Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan euroa/osake, yhteensä euroa

Yhtiön osakkeiden määrä osakelajeittain ja kutakin osakelajia koskevat yhtiöjärjestyksen pääasialliset määräykset

Yhtiön osakepääoma jakautuu osakelajeittain seuraavasti:

	31.12.2015	31.12.2014
Osakkeet	100kpl	100 kpl

LIITE 6 Haastattelu kysymykset

Haastattelu kysymykset asiantuntijalle

- Miten kirjanpitolain uudistukset ovat vaikuttaneet mikro- ja pienyritystentilinpäätöksen ja liitetietojen laatimisen prosessiin?
- Mitä muutoksia tilitoimistotyöhön ja ohjelmistoihin kirjanpitolain muutos toi?
- Ovatko lakiuudistuksen tuomat pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksiin liittyvät muutokset olleet onnistuneita ja hyödyllisiä? Mitkä muutokset erityisesti? Mikä muutos on vaikuttanut eniten mikro- ja pienyritysten tilinpäätökseen ja liitetietoihin?
- Mitä mieltä olette siitä, että tilinpäätöksen laatimatta jättäminen tuli mahdolliseksi yksityisille elinkeinoharjoittajille?
- Tiedättekö, onko kukaan päättänyt jättää tilinpäätöksen laatimatta?
- Mitä mieltä olette siitä, että pienimmissä yhteisöissä tilintarkastajaa ei ole pakko valita ja näin ollen tilintarkastusta suorittaa?

Kysymykset tilintarkastajalle

- Pidättekö kirjanpitolain uudistuksen tuomia muutoksia hyödyllisinä ja tarpeellisenä mikro- ja pienyrityksille?
- Millä liitetietojen muutoksella on ollut suurin vaikutus mikro- ja pienyritysten liitetietoihin?
- Kuinka hyvin yritykset ovat ottaneet muutokset käyttöönsä?
- Onko muutokset työllistäneet teitä tilintarkastajia neuvonnan puolella enemmän, verrattuna aikaisempaan?
- Minkä verran liitetiedoissa on ollut huomautettavaa, verrattuna aikaisempaan?
- Mitä mieltä olette siitä, että pienimmissä yhteisöissä tilintarkastajaa ei ole pakko valita ja näin ollen tilintarkastusta suorittaa?